

מרחק נגיעה

'ימים אפלים', שמבטיחה לדון במושגים כמו רוע וחוסר מוסריות, לא מספיק מקיימת

מתוך עבודת הווידאו של נועה גיניגר

דנה גילרמן

אחד המוצגים היותר מעניינים בתערוכה הקבוצתית 'ימים אפלים' בגלריה האוניברסיטאית בתל-אביב נמצא דווקא בקטלוג. המאמר המתורגם 'אמנות לנוכח רע רדיקלי' מאת חוקר האמנות הבלגי טיירי דה רוב נותן מענה להבטחה שהתערוכה מצהירה עליה אך פחות מקיימת – לדון באופן מקורי ומעורר מחשבה במושגים כמו רוע, צביעות וחוסר מוסריות ודרך שבה הם מתגלמים בתרבות בכלל ובאמנות בפרט. זה לא שהתערוכה לא טובה, היא פשוט אנמית לעומת הכותרת הפסימית, שהולמת את הלך הרוח של התקופה, ולפיכך יוצרת סקרנות. נדמה שהאוצר אבי לובין נמנע במכוון מסנסציה והסתפק בנגיעות קלות, בעבודות פואטיות ונקיות ובאסוציאציות מופשטות. אולי הוא נמנע ממגע ישיר עם הנושא הטעון כדי לא ליפול לקלישאות וגם לא לנסות להתחרות באופל של המציאות, שלעיתים עולה על כל דמיון. יחד עם זאת מאכזב לחשוב שיצאתי מתערוכה על רוע כמעט שוות נפש. המאמר של דה רוב מייצג גישה הפוכה, ישירה, וזו הסיבה שלובין בחר לפרסם אותו. הוא עוסק בתערוכת תצלומים של קורבנות רצח העם הקמבודי בידי החמר רוו' ובוחר את הלגיטימיות של הצגת הטבח כיצירת אמנות. דה רוב בוחר שאלות של רוע קיצוני, הן של מושא הצילום והן של הצלם, ומשאיר את תפקיד השיפוט המוסרי והאסתטי בידי הצופים. ב'ימים אפלים' אין עבודות שמעלות שאלות על המוסר של היצירה או של היוצר, אך יש בה שתי יצירות שמעוררות שאלות מוסריות בצופה, ובוהו כוחן. הראשונה היא עבודת הווידאו של נועה

גיניגר 'The Sorrow the Joy Brings', שבה מופעלים מאווררים תעשייתיים רבי-עוצמה מתחת לענפיה של ערבה בוכייה שמנסים להביא להתרוממות הענפים כדי שהערבה תיראה לרגע כצוחקת. הניסיון נכשל והפעולה שכוונתה טובה נתפסת בעיני הצופה כאליומות ודיכוי המופעלים על הטבע (בהקשר הזה מעניין להיזכר בסרט של סגלית לנדאו המתעד טלטול עץ זית כחלק ממסיק זיתים ומייצר אצל הצופה כאב כמעט פיזי). העבודה השנייה היא של מיכל נאמן – שחזור 'יצירה מ'74' שהוצגה בגלריה הקיבוץ. נאמן מציגה וריאציות שונות על המשפט 'גדי בחלב אמו' תוך השמטה מכוונת של הציווי 'לא תבשל'. הצופה הוא זה שנדרש להשלים את הציווי 'לא תבשל' ובכך לחשוב על הצירוף הנורא והלא-מוסרי של האם והבן השחוט.